

Lof der Zotheid (paperbackeditie)

Desiderius Erasmus

Amsterdam (Sun) 2007

166 p., ISBN 9789085064299, € 9,50

In de middeleeuwen was het een goed gebruik zo nu en dan de maatschappelijke orde op z'n kop te zetten. Op die manier kon sociale onvrede een uitlaatklep vinden, bijvoorbeeld tijdens Carnaval. In de Belgische universiteitstad Leuven werden nieuwe professoren gewoonlijk op een kar door de straten gevoerd, zodat het verzamelde volk de heren kon bespotten als onnozele domoren. Hun nieuwe universitaire waardigheid zou anders de kersverse professoren alleen maar naar

het hoofd stijgen.

Het is een soortgelijke omkering van perspectief die Erasmus (1469-1536) als stijlmiddel hanteert om de gebreken van zijn tijd aan de kaak te stellen. Niet de wijsheid maar de godin Zotheid – een vrouwspersoon met een zotskap op – becommentarieert de loop der dingen, mensen, hun gewoonten en gebruiken. Alles en iedereen is zot, zo blijkt.

In deze satire zegt Zotheid alles wat haar zo voor de mond komt. Ze begint met de lof over zichzelf af te steken, want ze is tenslotte beter dan wie ook in staat de mensen te verblijden. Alleen al door haar gezicht te laten zien kan ze de lastige zorgen van haar toehoorders verdrijven. Welke serieuze boekenschrijver of redeenaar kan daar tegenop? Dan neemt de Zotheid maatschappelijke en kerkelijke misstanden op de korrel. Met de ernst die haar eigen is, beschrijft ze de grote en kleine ondeugden waarmee mensen zoal behept kunnen zijn.

Iedereen krijgt er van langs. Ouden van dagen, kinderen, echtgenoten, koningen, priesters, bisschoppen, pausen, filosofen, rechtsgeleerden blijken allen zot. Erasmus noemt hem niet bij naam, maar voor zijn tijdgenoten heel herkenbaar was het portret van paus Julius II (1503-1513) die eigenhandig de pauselijke legers commandeerde.

In het betoog van godin Zotheid komen wenselijke kwaliteiten enkel in spiegelbeeld aan bod. Tevredenheid, voorzichtigheid, bescheidenheid, verstand, het zoeken van wijsheid en zelfkennis zijn deugden die de zotten versmaden.

Deelde Erasmus die 'monomane obsessie voor de perfecte theorie', waarover de Nijmeegse professor Jan Bransen spreekt in *Filosofie en ironie?* In ieder geval was de Nederlandse humanist een echte Renaissance-mens. Wetenschap, niet-dogmatische kennis en een moreel en geordend leven door cultivering van eigen aanleg en vermogens stonden bij Erasmus hoog in het vaandel.

De *Lof der Zotheid* verscheen voor het eerst in 1511, toen Erasmus' enthousiaste vrienden het boek zonder de auteur erin te kennen naar de drukker brachten. Naast heftige bewonderaars stonden criticasters en plechtige veroordelingen, bijvoorbeeld door de universiteit van Leuven. De Zuid-Nederlandse professoren namen het erg serieus op. Het boekje was meteen een bestseller, bleef populair en is ook nu nog heel lezenswaardig.

Naast deze prima vertaling uit het Latijn door Petty Bange staan circa tachtig schattige illustraties die schilder Hans Holbein maakte bij de *Lof der Zotheid*. Voetnoten zorgen voor een goed begrip van de tekst. (FH)